

pla- ninški VESTNIK

Leto 1938

Štev. 2

PLANINSKI VESTNIK, LJUBLJANA (Jugoslavija, Slovenija)

Izdaja in zalaga: SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO -- OSREDNJE DRUŠTVO, LJUBLJANA

»PLANINSKI VESTNIK« izhaja 12 krat na leto in stane v tuzemstvu za vse leto 50 Din, za inozemstvo 80 Din. Naroča, plačuje, reklamira, inserira se pri upravi: Osrednje Slovensko Planinsko društvo v Ljubljani. — Glavni urednik: dr. Josip Tominšek v Mariboru; njemu se pošiljajo rokopisi, poročila, sploh spisi za tisk besedila. — Za vsebino so odgovorni avtorji; njim se pridržava pravica ponatisa.

Odgovorni urednik: dr. Arnošt Brilej, Ljubljana. — Izdajatelj: Slovensko Planinsko društvo - Osrednje društvo, Ljubljana. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (njen predstavnik K. Čeč).

Vsebina 2. štev.: Marjan Lipovšek: Na Lepo Špico v snegu (str. 29). — Ing. Avčin France Štirikrat v Visoki Rokav, 2646 m (str. 33). — A. Kopinšek: V kraljestvu Pirenejev (str. 41). — Naš kotiček: Iz dnevnika planincea (str. 50). — Obzor in društvene vesti: † Josip Pasarić (str. 51); Komna v zimski lepoti (str. 52); Iz naših gora (str. 52); Dr. Adolf Režek: Iz prošlosti vrele mineralnih voda Rogaške Slatine (str. 52); Dr. Julius Kugy: Fünf Jahrhunderte Triglav (str. 53); Podružnica »Bohor« SPD v Rajhenburgu ustanovljena (str. 55); Kongres Mednarodne Unije planinskih društev (str. 55).

Ako potrebujete

tiskovine, kataloge, ilustracije, prospekte in se ne morete odločiti, v kakšni tehniki naj se izdelajo, se blagovolite obrniti na

Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani

Brzozjavni naslov: »Jugotiskarna Ljubljana«

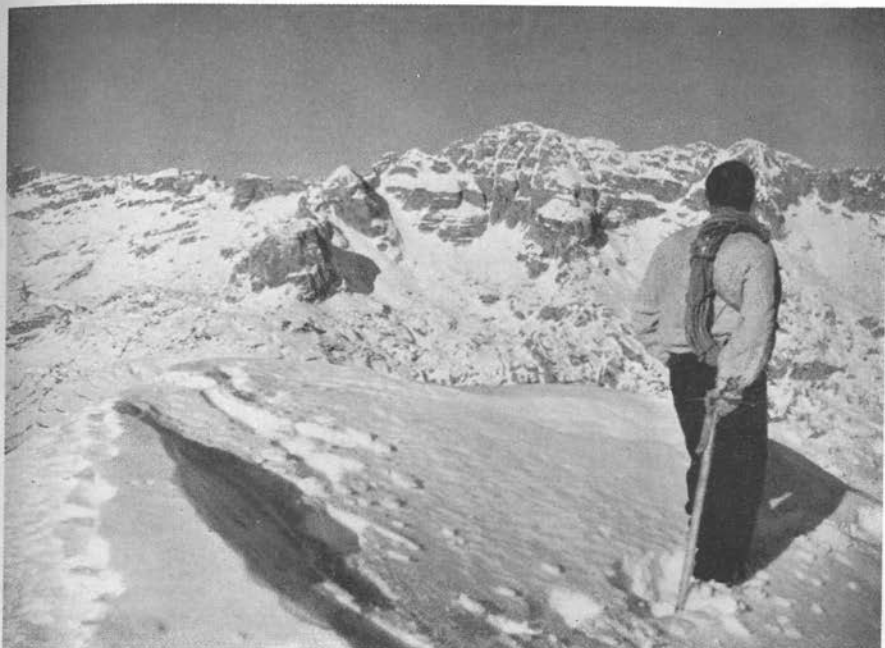
BAKROTISK, OFFSET-
IN LITOGRAFSKI TISK
KLIŠARNA
TISKARNA ZA KNJIGO-
IN UMETNIŠKI TISK

Umetniški grafični zavod, v katerem so zastopane vse moderne grafične panoge. Vsa grafična dela se izvršujejo lepo, solidno in po zmernih cenah

Najboljša pijača doma in
na turah je

Dobite jo tudi
v planinskih kočah!

z rdečimi srci.

Lepa Špica z Velike Tičarice Foto prof. Marjan Lipovšek

Marjan Lipovšek:

Na Lepo Špico v snegu

Kratki božični dnevi so bili polni solnčnega svita. Nizek sneg je pokrival gore. Tajal se je na prisojah, da so se kazale velike kopne lise. V senčnatih vrtačah in kontah je ležala debela plast sreža in nad njo mrzel dih gorske zime. Lepe dneve sva preživljala s Francetom na Viševniku v prijetni družini. Obiskali smo Pršivec s slovitim razgledom, stopili na Vrtec nad Ovčarijo, zlezli pod Kopicco in občudovali pogled na Komno. Skratka, pretaknili smo vse kotičke, ki so nam le prišli v misel.

Od večjih podjetij sva imela s Francetom v namenu Veliko Tičarico, ki pa ni bila v težavah nič posebnega. Takoj ko sva iz zamotanega sestava dolgov, kont in globelic zagledala v profilu njen dolgi južni greben, sva že opustila misel nanj. Predolg in premalo strm nama je bil. Skalovje, ki se zdi od juga tako nepristopno strmo, se od prave strani pogledano kar preveč poleže. Šla sva raje na severno stran in pod strmim snežnim grebenčkom dospela v vzhodnem boku lahko in naglo na vrh. Pred nama so bili gori samo mojstri gamsi, strokovnjaki za gorske zadeve. Kaj le išče na vrhu ta živad? Čudno življenje, polno nam neznanih predstav, nagonov in bogve kakšnih miselnih utrinkov mora tleti v njej. Zakaj se pač

sredi zime povzpno na tak samotni vršič, kjer ni niti sledu o kakšni hrani?

S Tičarice je širen razgled na Triglavske svetove, na Komno, na Hribarice s Kanjavcem in na Fužinske planine. Daleč na jugozahodu se dviga krivi Krnov nos. Tik pod nogami opaziš kočo in jezero ob njej. A najbolj te zanima pogled na široke boke Lepe Špice, ki se v strmih snežiščih, stebrih in žlebovih pogrezajo proti dolini Zajezeri. Od vsega razgleda nama je ta lepa gora ostala najbolj v spominu. Zamikala naju je in že je bil storjen sklep, da jo obiščeva.

Na večer pred Silvestrovim (36.—37.) sva v nežni družbi dveh tovarišic, Sonje in Ljubice, dospela v mraku čez Prode v kočo Zajezeri. Redki gosti so postavali v obednici in tožili o slabem snegu. Velik križ je bil tokrat s smuko, a ko za nalašč so bile prilike za gorske ture. No, naša družbica si ni mnogo storila iz dnevnih nadlog, dasi smo se pošteno utrudili tam v strminah pod Studorjem, kamor smo šli z Ovcarije gledat, če je prepad nad Črnim jezerom še vedno tako imeniten. V koči smo se kmalu ogreli in razživel; saj se je miza zašibila pod odličnimi žganci, s katerimi sva se s Francetom pripravila za jutrišnji napor. Pospravila sva jih pol ogromne skodele, da so nama še ponoči prihajali v misel in nama dali slabo spati. Toda energija je bila dobljena in namen slovite kranjske kuhinje dosežen. Po večerji smo se zvrstili pred kočo posamič na ozki deski za obvezno »kopanje«
nog v snegu, potem pa brž v posteljo k počitku.

Že ob štirih sva rogovilila v kuhinji. Zmašila sva vse potrebno v oprtnike in stopila v tiho noč. Svetli ščip je z jasno svetlobo oblival gore. Privezala sva smuči in krenila z naglimi koraki vkreber proti Hribaricam. Zgoraj na klancu za jezerom je krog naju završalo. Močan jug je gnal prve meglice, z mesečino prepojene, čez grebene Vogla in Čela. A ni naju skrbelo vreme. Vedela sva, da že nekaj dni sili v zgodnjih jutranjih urah nadležni veter čez grebene, grozeč z meglo in močo; toda zvesti sever ga je poganjal nazaj in čez dan zbrisal z neba vse cunjaste jugove megle.

V mehki svetlobi sva sledila starim smučinam. Tam pod Kopicco, še pred jezerom pri Ledvicah, sva zavila na levo, stran od pota, v nerazorani nizki celec. Prav lahko sva ga gazila. Čez plitev žlebič sva prišla na valovit svet, spustila sva se malo nizdol pod strmo snežno yesino in čez njen rob preskočila na širno pobočje pod skalinami. Čezenj sva dospela v strm, dolg žlambor, ki naju je privedel prav pod veliki, debeli steber v podstavkih Lepe Špice.

Tačas je vstajal na vzhodu novi dan. Mesečina je zbledela. Visoke zvezde so se še zvišale; odmaknile so se v silne daljave, da jih niti oko ni moglo dojeti, le nekatere svetlejše so ostale, dokler jih ni ugasnila rastoča dnevna svetloba. A daleč je še bilo do rdeče zore in do toplega solnca. Mraz je vel od ledenega snega in kamenja.

Pri veliki skali sva pustila smuči in brašno, ki je bilo odveč. Navezala sva si dereze, otvezla sva se na vrv in čez strmo travo, tu in tam močno zasneženo, sva vstopila v mogočno skalovje. Toda

Škrlatica z Lepe Špice

Foto prof. Marjan Lipovšek

kako sva se začudila, ko mogočnosti, ki je iz doline videti tako grozeča, od blizu nikjer ni bilo! Prav lahko sva splezala po strmem skrotju kvišku. Na robu pod steno, kjer se skalovje postavi navpik, sem se s cepinom zasidral v sneg in varoval Franceta, ki je prečkal pod pečinami in zavil vanje krog roba. Naglo je drsela vrv čez ramo. Kmalu je obstala, že me je tovariš poklical in prečil sem krhko skalovje na levo. Za robom sem zagledal strm, deloma kopen in nič težaven žleb. Vrh njega sva že bila na položnejšem delu stebra, ki se iz strmega podstavka v stožčasti obliki naslanja na boke široke gore. Drnaste strmine so bile pokrite s snegom. Sredi njih sva ostala, ko je zasijalo na naju solnce. Menjaje se v vodstvu, sva globoko gazila proti ozkemu zasneženemu žlebu. Skozenj sva se dvignila že na severni greben in po njem prišla kmalu na vrh.

Ura je bila devet. Od koč sva rabila slabih pet ur. Oddahnila sva si. Upanje na razgled, ki sva ga pričakovala, se je izpolnilo. Ti pogledi so vsaj zame presegali vse, kar sem kdaj videl v zimskih gorah. Predvsem te prevzame mračna, globoka, sivovijoličasta Trenta, proti kateri padajo navpik stene Lepe Špice. Iz senc sije beli sneg, a nad sencami so se izobličile Zahodne Julijske s Kaninom

Na Viševniku

Foto prof. Marjan Lipovšek

in Montažem. Bleda, skoraj rožnata luč jih obseva. Na severu strmé v nebo Jalovec, Prisojnik in Razor v močnih različkih svetlob, ki sijejo z vzhoda, in senc, v katere so zaviti južni in zahodni deli. Najmogočnejša je srednja skupina divje Škrlatice, za njo opaziš celo Rokave, spodaj Stenar, Pihavec in črno Luknjo. Kajpak, šele sedaj razumem to ime! Ta neznansko dolgi, ozki, črni žleb, ki se vidi od tod skoraj navpičen! Gledava, kod sva lazila zadnjič v poletju čez Plemenice v dežju na Luknjo. Bila sva sredi tistega sveta, a šele od daleč ga pregledaš in spoznaš. Pred seboj vidiva zahodne boke Triglava, njegovo veličastno glavo, ovito s pasom meglice, sijajne Hribarice, temne v protiluči, pa z ožarjenimi robovi, črno Tičarico, v oblake zavite Bohinjske gore in nežne barve nebesa na jugu. Krn je v zeleni luči, nad njim se razpredajo dolgi prameni oblakov, v hlebce nagubanih, v osti raztegnjenih.

Doli pod stenami Male Tičarice slutiva kočó. Prepričana sva, da sta naju dekletí opazili. Imata namreč imeniten daljnogled; kot dobri tovarišici sta naju gotovo spremljali s pogledi vsaj na zadnjem delu strme poti. Zveseliva se zvestih src. Vesela kreneva nizdol po južnem grebenu.

Na veliko snežišče pada grebenski bok v raznovrstnih pestrih policah in gredah. Prečila sva nekaj stopičev, zlezla po sila strmih zasneženih gredinah povprek in dospela spodaj na široko gredo, z nje pa čez strm rob na prostrani sneg pod stenami. Šepaje — to pa zato, ker je bila zdaj ta, zdaj druga noga do kolena v globokem

celcu, ki ga je zima nasula tod dobro mero — sva prečkala na levo in mimo navaljenih skal prišla do smuči.

Začel se je najtežji del ture: povratek v koč v skrajno slabem snegu. Nekajkrat sva široko zavozila, ker so smuči v osrenici uha-jale vsaka v svoj konec, nekajkrat sva se povaljala v snegu v velikansko veselje sotrpina — v škodoželjnosti smo si pač vsi smučarji enaki — dokler nisva končno dospela do smučin, po katerih je šlo bolj gladko. Ker sva si izbrala enostavnejšo in bližnjo pot kar povprek čez dolino, ni povratek trajal dolgo. Kmalu okrog enajste ure sva že drsala mimo jezera navzgor v klanček h koči.

Tu naju je čakalo veliko presenečenje: »zvesti« tovarišici sta namreč pravkar zlezli iz postelj. Užaloščena nad takim neumevanjem svojega planinskega delovanja, sva se še isti dan vsa potrta, vendar v njuni družbi, vrnila na Viševnik. Iz vzgojnih namenov pa sva se z njima na silvestrovanju pobratila; morda se iz tega bratstva rodé boljši uspehi gorske tovarišije.

Ing. Avčin France:

Štirikrat v Visoki Rokav (2646 m)

(Vzpon v snegu.)

Dolgo mi ni bila dana sreča, da bi stopil na Visoki Rokav. S Škrlatice, z Dovškega Križa, s Stenarja, Ponce — od povsod sem gledal na ta najmanj znani, najmanj obiskani skalni grad s sto stolpiči. Kadar sem poskusil priti nanj, vselej mi je spodletelo. Prvikrat, že davno: sneg sredi avgusta; drugikrat: dež v Vratih, tri dni!

V tretje sva z Dušanom zagrabila zares. Poletje sva morala službeno žrtvovati bogu Marsu; ostala nama je zima. Predlanskim konec novembra je že globoko v snegu tičal naš »bivak II.«, ta prijazna pločevinasta »konserva«. Toda dnevi so bili nebeški, drug za drugim, ves mesec, in lunina noč pod Rokavi je tako srebrna, da nisva oklevala: »Saj mora iti tudi v snegu!«

Samo dve uri rabiš poleteti od bivaka na Rokav, če si urne vrste; zato nisva bila kaj zgodnja, ko sva lezla na Grlo in od tam z derezami, včasih trdo po srenu, včasih do pasu v pršiču preko reber Oltarja proti škrbini, ki ziji med njim in Visokim Rokavom. Precej toplega posla nama je dala pot in poldne je že bilo, ko sva začela čistiti skale pod prvim velikim grebenskimi stolpom. Odkrivala sva si tajne plezalske talente z derezami v zasneženih skalah; toda kljub temu je šlo naprej le silno, silno počasi. Mehki sneg me je požiral; na greben sem bolj priplaval, ko priplezal, dasi je strmina krepka. Drugi stolp nama je dal toliko posla, da sva pozabila na uro. Ko sva se zavedla, je bila tretja popoldne. In ob petih je že tema, trda tema.

Prosto prenočevanje v snegu na ostrem grebenčku? Neizogibno bo! »Bi, ne bi, bi...?« Pa je odločil mrzli veter. »Brrr! Nak! Umik!«

Ob petih sva stala zopet v škrbini in vriskala tovarišem, ki so prišli s Kukove Špice. Mudilo se nama je, pa sva si izbrala rajši »bližnjico«. Kar lep se nama je zdel snežni žleb, ki vodi iz škrbine proti Jezerom na Gruntu, kjer stoji prijazni bivak. Nekaj skokov ima menda, pa kaj! Marijan je že plezal tu dol, Uroš gor, pokojni dr. Jug tudi. »Bo že šlo!« In je šlo, pravzaprav se hodilo do enajstih v noč. Požrl nama je ledeni tobogan sedem klinov in lepe metre vrvice. Ob luninem svitu sva stikala za špranjami, vezala zanke, zabijala kline in mislila na izstop. Ves čas nama je veter po malem gnal fine ščepke sipkega pršiča na glavo. Pot nazaj sva si srečno zaprla, preostalo je le dol, samo dol. In srečo sva imela. Točno na vsakih 20 m je nekdo predvidel pripravno razpoko za klin, tudi snežena vrv se ni več ko enkrat zataknila pri snemanju s klina. Ko sva se prisukala »na suho« prav na najvišjem mestu snežišča, se nisem prav nič branil najbolj žganega požirka... Vsa zmešana in omamljena sva prištorkljala v naš bivak. Sklep pa je postal še trdnejši: »Na Rokav, in to v snegu, nalašč!«

Druga jutra sva spoznavała strmino ozebnika, ki pada izmed Srednjega in Visokega Rokava na Jezera. Na vrhu sva odkrila, da zimski prehod v Kotel in na Škrlatico tod ni nemogoč in da je do vrha Srednjega Rokava komaj sto metrov. V dobri urici sva pomedla ves sneg s stene in že sva sedela vrh tega divjega rogla, se grela na solncu in strmela v čuda, ki obdajajo njegov 2600 metrov visoki vrh. Ugotovila sva, da bi šlo iz ozebnika najbrž mnogo laže na Visokega; fotografirala sva njega in ves divje nasekljani greben, ki ga veže s Škrlatico, vsekala začetne črke imena v najmanj obiskani vrh Julijcev, pozdravila visoki križ na sosednjem vrhu Škrlatice, razbrskala nekaj snežnih streh in že sva zopet stala vrh ozebnika. Pet minut in nič več je trajala vožnja skozenj. Poleti je bolje, da ga pustiš v miru, tako ostudno leden je.

Večerni vlak naju je odpeljal s kesanjem v srcu, a zato s trdnimi sklepi. Le zakaj nisva raje bivakirala!

Lansko poletje je Dušanu vzela odprava v Dauphinejo, meni pa zopet moj »ljubljenec«, bog vojne. Zopet smo se šele na jesen spravili v gore, ogledat si ono en kilometer dolgo žago, ki vodi z Rokava na Škrlatico: Dušan, jaz in dolgi Martin z Jesenic, ki mu ždenje med papirji še ni zlezlo v kosti in kite kakor nama. »Greben na Škrlatico je strgan in razbit,« sem mislil in vzel čevlje s težkim Fricouni-okovjem, na svojo srečo. Hlače pa žametaste zaradi »trenja obleke« — strašno so se mi maščevale!

Že nad prvim pragom, ko dobro prideš iz gozda v Vratih, se je pričel sneg, sipek, mrzel pršič. Proti »bivaku II.« smo se že ugrezali preko kolena. Pretekle noči je mrzla burja iz sivih megla iztresla bel puh na zemljo, oblake same pa razredčila, najbrž nam na ljubo, da nam je skoraj polni mesec mogel kazati pot k gostoljubnemu domku Skalašev nad Rokavi, Oltarji in Križem.

Odpirali smo vrata dolgo in močno inteligentno. Skoraj bi bila odnesla bivak, tako navdušeno sva z Dušanom vlekla za — podboje, mesto za vrata. Martin jih je potem škodoželjno odprl — z

Foto J. Pelikan, Celje

Okrešelj

mezincem. Pojedina je bila velika. Legli smo, sifi in udobno zlek-njeni po dolgem. Menda pa smo vsi trije upali, da bo zjutraj vendarle deževalo in nam — ne bo treba gor...

Pa ni. Megle so zjutraj grozile okoli rdečega Triglava in nekaj kuhale na Grlu, toda solnce jih je izpilo. Več posla je imelo z nami, da nas je postopoma dvignilo iz pretople zmešnjave odej, šotorov,

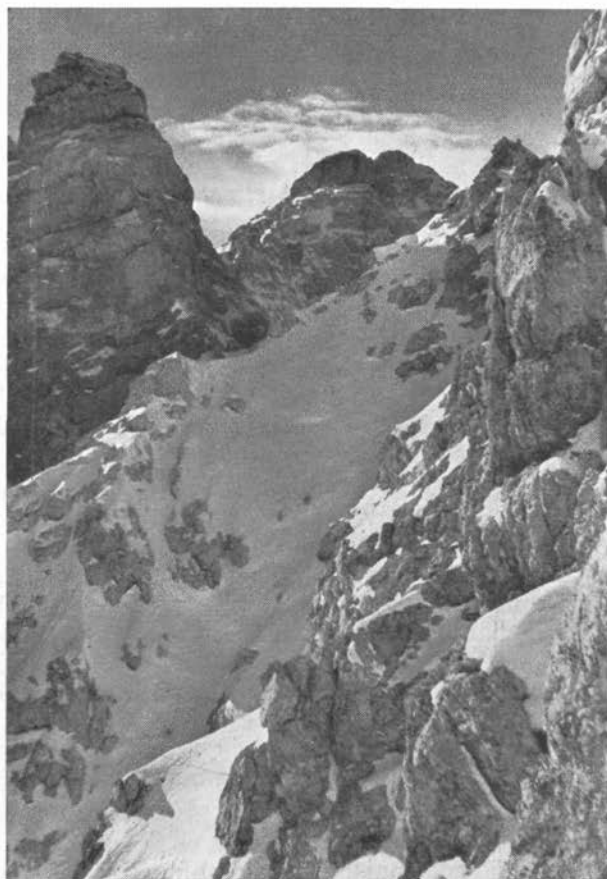

Foto
ing. Avčin
France

Škrbina med Visokim Rokavom in Oltarjem, v ozadju vrh Škrlatice

obleke in vrvi. Prehod na Grlo nas je zamudil, večkrat so morali zmrzli prsti v žep po toploto. Na Grlu med svetlimi Vratih in mrzlim Martuljkom smo sedli. Nedelja je bila in velik dan. Nad nami, na svojem Velikem Oltarju je daroval sam Gospod med dvema križema, med železnim na Škrlatici in skalnatim na Dovškem. Smrtni greh bi si bili nakopali, če ji ne bi prisostvovali. Toda čas teče, Rokav je še daleč, četudi mu Martin kaže pest: »Danes nam ne uideš!«

Tistih par žlebov, snežišč in poličk do zračnega sedelca pod prvim stolpom smo brž pospravili; z Dušanom ta svet že pozna.

Mrzel veter se nam je zagnal iz Velike Dnine nasproti in počasi smo otrdeli. Martin se je že prikopal do solnca. Na prvem rebro, ki pada v Dnino, smo imeli posvet: »Na greben kakor lani?« »Nikakor ne!« Toda kdo bo pomedel in počistil vse te stolpe in stolpičke? Sklenili smo topot raje prečiti vse pobočje proti grapi, ki vodi na vrh. Plazov se nam še ni bilo treba bati v lahkem, suhem snegu; zato tveganje ni bilo preveliko. Sicer pa nismo »plezali«. Roke zatikaš v sneg, odkoplješ kako skalico in stopaš kar v celo, če imaš količkaj dobre žeblje. O kakih plezalnikih ni bilo govora v zasneženi skali. Moje žametaste hlače so pohlepno nabirale sneg in srkale vodo vase; kar mokre obkladke sem imel okoli nog, kakor da imam vročino. Dva žlebova sta nas potegnila, morali smo niže; skakali smo v sneg do pasu, lezli skozi nekak prav ozek kamin, precej čudno se lovili po neki prečnici in že smo bili poleg glavne grape. Prestrma je bila za sneg, a prepoložna, da bi bile skale čiste; Martin je kar ob njej zlezal proti grebenu. Še deset metrov — in gori bi bili, na solnčku! Toda kaj, ko je treba čez krušljiv previs ali pa po zasneženi, »bedasti« poklini! Poizkusi s klini so propadli, ravbarska lestvica tudi. V plezalnikih, o da, to bi šlo brž! Toda prsti so mrzli, hlače ledene. Še na misel mi ne pride, da bi odprl nahrbtnik in skušal na primer — fotografirati. (Moj veliki aparat bo napravil samo lep prezračevalni izprehod!)

Zmrznil bom, Martin pa ne more naprej. Zato nazaj in pod onole žmulo prav nerodno v odprto stenico! Ne vidiva ga in tudi varujeva ga le slabo. Vendar napreduje, dasi neskončno počasi. Vso steno bo menda na naju pomedel. Kamenju se še nekako umikam, toda sipki sneg mi smučí za vrat in mi vztrajno hladi hrbet. Vrat je tudi že trd od zijanja navpik. Končno le zagledam prijazno glavico v damskem klobučku: naš Martin je na grebenu! Sledi Dušan, tudi dolgo. Ko me pokličeta, komaj še gibljem ustnice od mraza. Če bi vedel, da naše mrzle akrobacije gledata Joža in Miha z Mojstrovke, bi v okularju daljnogleda ugotovila, da jima objekt kaže — figo. No, zdaj vem, da je tudi onadva primerno zeblo.

Čez steno splezam kar tako, že brez pogona in pažnje. Presneto trd in nevaren oreh je bila za prvega. Krušljiv apnenec in čezenj pršič je pač ena najslabših kombinacij CaCO_3 in H_2O . Na grebenu končno solnce in nekaka kadunjica z zatišjem — prava nebesa! Hvaležno odklonim Martinovo ponudbo, naj grem jaz čistit vse roglje, kuelje, robiclje, stolpiče in slično razbitino grebena, ki vodi proti vrhu. Da!

Če bi imel njegove suhe smuške hlače! Tako pa: »To bo revmatizem na stara leta!«

Ne vem zakaj, menda iz maščevanja, me je Martin krstil z nezasluzenim imenom Grizeldis, celo »lepa Grizeldis«. Vse, kar je bilo potem mokro in nerodno, vse je bilo »Grizeldis«. Vsaj malo sem potem razumel. Smeha ni manjkalo.

Martin odjaha po grebenu, neroden stolp obide po še nerodnejši polički in ko smo bili na napeti vrvi vsak na svojem stolpičku, smo pričeli z oblačenjem vsega, kar imaš. Vrtimo se tudi vsak po svoje nad sneženo globino. Greben je mestoma res ozek ko nož. Kamenje pada v Dnino, z votlim štropotom se prekopicuje po snegu. Ono, ki gre na Jezera, pa ne skoči več ko dvakrat; udariti namreč

Foto
ing. Lasič
Dušan

Pogled s pobočja Rokava proti Široki Peči

nima kam. Pa kaj: globina ne moti; nerodnejše je, da je Dušanu ušla rokavica. Za silo jo nadomesti — nogavica. Posledica: za nazaj bi ne bili v zadregi; Dušan je ves sneg krvavo markiral s svojo ranjeno roko.

Predzadnji stolp je zopet nekaka »Grizeldis«, klin in karabiner zahteva. Prav v vrh mu ga zabije Martin in spuščanje po vrvi me kar ogreje. Zadnji stolp pred vrhom se še upira; toda zaman.

Nekam daleč je že ušlo solnce, obzor že rdi izpod črne proge oblakov. Pogledam na uro. Pet. Čez pol ure smo v temi, vrha pa

še ni! Jem čokolado, ki mi jo je Dušan deponiral kar na neki polički. Skupaj itak ne pridemo vsi trije. — V zadnji škrbini je zatišje. Do kolen stojim v snegu in toplo mi je. Vodeni omot okoli stegen se je srečno izprevrgel v leden oklep, hlače so trde ko cev, toda glavno — ne zebe me več. Martin nad menoj se menda zopet zabava z neko »Grizeldis«, vmes godrnja o kneftri, ki da jo bo dal očetu v roko koj, ko pride domov...

Iz premišljevanj o potrebi pokore me zdrami sijajna svetloba; nenadoma je vse postalo rdeče, sneg je ves rožnat, skale škrlatne. Nagnem se iz škrbine in obvisim: solnce gre za goro spat, za Dolomite, vsak vršiček žari in poje slavo, od ponižane sosede Velike Ponce do ostrega Velikega Kleka daleč na obzorju! Meglene zastave goré nad Koroško. Pozabim na mraz, na svet, na vse...

Pa me vrv neusmiljeno potegne. »O Boh, brž gor, fantin', da ne zamudite!« Martin skače po vrhu Rokava, maha proti Škrlatici, vleče uro in spušča nerazumljive glasove. Solnčni zahod doživljamo, kakor ga premore le zima, sneg in mraz. Da sem Mohamedanec, vlegel bi se bil na obraz v sneg in se klanjal... Tako pa stojimo na vrhu v poltemi trije tehnik, strmimo in mislimo, da občudujemo kaj več nego navaden pojav večje probojnosti rdečega žarkovja. Lahko čistemu filozofu, ki razume — vse... Ali bo kdaj razumel nas plezalce, ki smo — kakor smo — priplezali tu gor?... Ko bi tokrat mogel med nas ali vsaj stal in gledal z nami, bi nas razumel in bil s tihim občudovanjem neizmernih krasot — z nami!

Pleza tudi kdo, ki ni naš plezalec. A je pač tako, da se na Visoki Rokav ne pride — brez pravega plezanja, niti poleti, kaj šele v snegu!

Izkopali smo samotnega možica; malo podpisov skriva. Ob zadnjem svitu smo poiskali svetilke in svojo nado, sliko Visokega Rokava s Srednjega. Po njej smo upali najti sestop na Jezera skozi znani ozebnik. Kar tekli smo z vrha proti gladkemu trebušastemu stolpu, kjer se je obetal prehod na niže ležeče ploščadi; upali smo, da vodijo v škrbino vrh ozebnika. In res, pod »Čebulo« je vodila navzdol kar pametna poklina.

Bela svetloba nas je oblila. Martin je pojasnil: »Nebo zjasni se, luna da svečavo.« Izza rogljev nad nami nas je pozdravila, hitela skozi koprenaste meglice, si risala vanje sijajen dvor. Hitro smo napredovali po lahkih skalah; nikjer ni bilo onih dveh mest za spuščanje po vrvi, ki ju omenja »Naš alpinizem«. Mraz je popustil, vetra ni bilo, razsvetljava razkošna, skale je na južni strani osušilo solnce, dobra volja je bila na višku. Kot zadnji se je lepa »Grizeldis« spustil kar po vrvi na snežno ploščad kakih 20 m niže, s pomočjo pripravnih robicljjev. Tu smo kar smučali v sredi stene, vedno pomalem v desno. Še kakih 40 metrov je bilo do snega v ozebniku. Kratko stikanje za prehodom in prednji ugotovi: »Fantin', smo že dol'!«

Kar malo smo se napihnil, še opirati se ni bilo kaj treba skozi ozki kaminček z gazozdo v sredi. Polička v desno, še prav strm žlebič

in do pasu smo čepeli v toplem snegu ozebника. Samo dve uri z vrha in niti enega klina ni bilo treba! Bo že res, da se v noči prehod včasih bolje najde nego podnevi: instinkt mesto čutil! Rokav se je obnesel, »brž bomo v bivaku!«

Pa je trajalo še — dve uri in pol! Pri vrhu je bil ozebnik še dostojen; toda čim nižje smo prišli, tem strmejši je postajal, tem trši

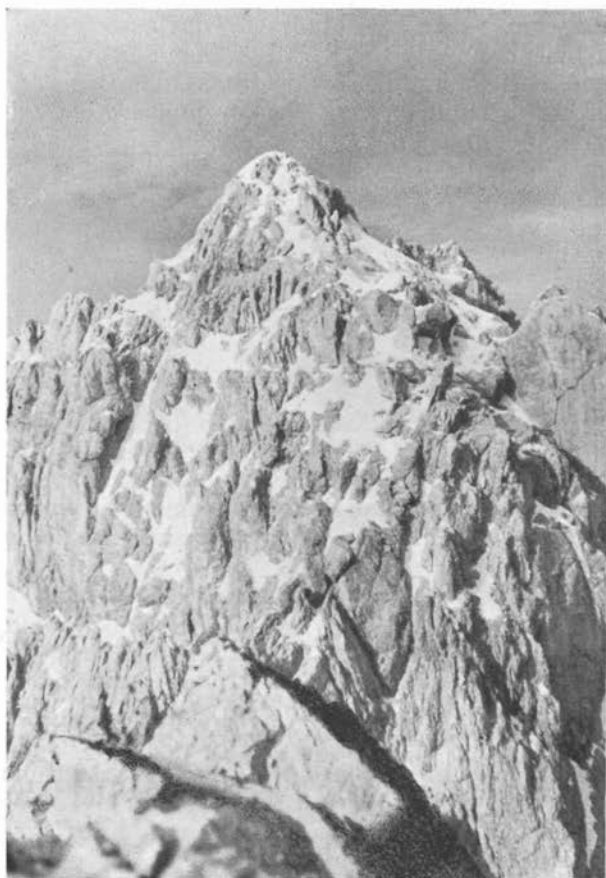

Foto
ing. Avčič
France

Vrh Visokega Rokava s Srednjega

je postajal stari jesenski led pod mehkim novim pregrinjalom. Kladivo je moralo na pomoč in vrh je zopet dobila glavno vlogo. Prečno in prezko je bilo kamenito žrelo pod nami, da bi tvegali divjo nočno vožnjo v troje skozenj. Zdaj zdrsne eden, zdaj drugi; ostala dva, zasidrana v izsekanih stopinjah, vedno nekako zadržita. Gladki Dušanovi žebli popolnoma odpovedo in slabe Martinove dereze na šest zob niso prida boljše. Ha, če bi imeli Eckensteinove in po možnosti še cepin!

Položaj postaja nevzdržen, mišice na nogah žgo od napetosti, krč me prijemlje. Tudi Silvretta in Fricouni na čevljih so premalo. Zato k steni na desno, klinov imamo dovolj! Odkritje! Prav ozka robna poč med steno in ledom je bila zadelana z mokastim pršičem. Mesta je bilo komaj za eno nogo. Toda držalo je, stopalo se je pošteno in še roke so držale za varno skalo. Izvrstno smo se nižali: prvi, drugi, tretji, vedno enako. Samo tam, kjer se steni približata na nekaj metrov in kjer moli iz žrela leden jezik, se je zopet malo zataknilo. Pa smo vsekali s kladivom oprimke v led za levico, sedli na »ta gvišno nogo«, se opirali z desno nogo v steno, z levo ob — zrak, in tudi ta, zadnji kos je bil za nami! Ves čas je veter nosil pršič skozi ozebnik navzdol. Kakor potoček je teklo s tenkim glasom skozi žrelo in se nalagalo v debelo plast na zložnejši del pod izstopom. Sijajen tobogan za nas! Sedli smo, noge v zrak — in imenitno smo se odpeljali sredi mehkega plazu izmed temnih sten zopet v polno mesečino.

Vsega je bilo konec. Ob četrť na enajsto smo zopet odprli prijazni bivač. Topla čokolada, špehek, čaj pa Martinov želodček, sardine in zopet čaj; zdelo se je, da smo izgubili dno!

Iz mokrih cunj se kadi, iz mojih hlač vstaja oblak, mrzaz postaja. Oči padajo skupaj, volja mre, telo zahteva spanja.

Toda — kdo bi spal v tej mesečini? Zato je čas doma; kar v Mojstrano na jutranji vlak! Če smo stražili okrog 15 ur, bomo še štiri.

Ogromna melišča pod Šplevtami so pesem za naše trudne noge, noč med macesni je pa kljub bolečim ramam in pekočim rokam tako mehka, da smo utihnili. Gamsov hripavi pisk je posebnost v taki noči.

Ob pol dveh smo pri Poldovem rovtu v Vratih. Martin gre malo tesnega srca po svoje kolo v senik. Sedem na plot. Prosojna srebrna meglica je oblila mirni, svetli travnik, rogovilasti jeseni dremljejo in ne trenejo. Nad gradom vrh Stenarja si mesec iz srebrnih kristalčkov plete tenčičast kolobar. Stena spi. Le Bistrica ne miruje niti ponoči. Mirno diha noč, zaspal bi z njo.

Martin je srečno našel svoje kolo. Brez besed gremo vso dolgo pot proti Mojstrani. Pri Peričniku naju Martin s kolesom zapusti, ta magnat. Kaj bi dal za kolo! Dušana zanese s poti, zadremal je kar med hojo. Končno luči, Mojstrana! Pri Rabiču je še luč; kaj, ko bi čaj! Pa se izkaže, da ima svojo elektriko, sicer mu ne bi bilo vseeno, če je hiša vso noč razsvetljena. Opotekava se proti kolodvoru. Čakalnica je zaprta, trupeno je mrzlo. Na samem kolodvoru morava — bivakirati v šotorčku. Kaj bi bilo šele na Rokavu, če bi občepeli! Z Dušanom že veva, kaj pomeni tičati vso dolgo zimsko noč v snegu. Ne pomaga ne brinovec, ne tropinovec, niti oblaganje telesa z ljubljanskimi časopisi, katerih prosluli »vakuum« je sicer dokaj dober toplotni izolator...

V Ljubljani naju je zbudil sprevodnik — — —

Nobenega vrha si še nisem tako težko prislužil ko Visoki Rokav, a tudi nikdar nisem bil tako globoko poplačan! Še bomo plezali!

Nad Gavarnie (desno zaseka Breche de Roland)

Foto Zangger

A: Kopinšek:

V kraljestvu Pirenejev

Ob Novem letu so nas vprašali tovariši: »Kam pa letos? Menda vendar ne na Himalajo?« No — bili smo zares v zadregi glede odgovora. Saj smo že preplezali in prehodili vse glavne vrhove Alp v Franciji, Italiji, Švici, Avstriji in seveda tudi pri nas. Toda — spomnil sem se, da je naš profesor za geografijo nekoč dejal v šoli, da ima Španija — razen bikoborb — tudi lepe in visoke ledene gore. In neki Anglež mi je med razpokami ledenika v Monte Rosi navdušeno pripovedoval o bajnem kraljestvu Pirenejev. No — in sam sem tudi že imel elementarno znanje o Pirenejskem gorovju: da loči Iberijski polotok od Evrope, je meja med Francijo in Španijo, ima dolžino 450 km (Ljubljana—Beograd) in širino preko 100 km ter da predstavlja sklenjeno gmoto od Sredozemskega morja do Atlantskega oceana.

Hitro smo se odločili za Španijo in sestavili proračun. S pomočjo »Čedoka« v Pragi in z intervencijami pri konzulatih in potovalnih pisarnah v Barceloni, Milanu, Parizu in Marseille-u smo dosegli popuste na železnicah in vizumih. Za silo smo se še naučili sto besed španščine. Tako je bilo za dolgo pot vse pripravljeno.

V začetku avgusta 1934 sva odpotovala: moj prijatelj Franci — s katerim sva šla tri leta zaporedoma na Mont Blanc — in jaz, preko

Trsta, Benetk, Milana in Genove v Nico. Tu sva prvokrat počivala; saj nikjer na svetu ni boljšega kraja' za oddih, nego je francoska riviera »Cote d'Azur«. To morje, ta obala — raj na zemlji! Drugi dan sva nadaljevala vožnjo proti Cannes-u. Pokrajina ko na tekočem filmskem traku: vsepovsod promenadne steze, palme, bajni vrtovi, asfaltirani drevoredi — sama kopališča; v ozadju neskončno Sredozemno morje.

Vso dolgo noč se vozimo z brzovlakom: Marseille, Montpellier, Carcassonne. Zgodaj zjutraj prideva v staro mesto Toulouse. Od tod nadaljujemo pot v električnem brzovlakcu; kmalu zagledamo raztegnjeno pogorje, Pireneje.

Najvišji vrhovi ležijo v centralnih Pirenejih, in sicer na španski strani. Radi tega sva sklenila, da naskočiva to osrednjo skupino iz južne Francije; kot glavni cilj si določiva Mont Perdu — El Monte Perdido, 3353 m.

Hitro in prožno drči naš vlak naprej, mimo razvalin plemiških gradov — pozorišča starih Albigenskih vojn — skozi bogato, rodovitno pokrajino južne Francije. Nekaj ur pozneje sva bila v Lurdu, največji božji poti na svetu. Tu sva zadnjikrat prestopila, da nadaljujeva pot proti jugu h končni postaji Pierrefitte-Nestalas. Tu se začena romantična vožnja z avtobusom preko Luz St. Sauveur v Gavarnie.

Še nikdar poprej nisem videl tako lepih, širokih asfaltiranih cest. Železniška družba Du Midi ima tu več avtobusnih podjetij, s katerimi prevažata potnike po južni Franciji. Podjetje ima lastne avtomobilske kolodvore z blagajnami, s peroni in čakalnicami. Kar pa je najvažnejše, voznje so zelo poceni; včasih se nama je zdelo, da uživava nekako protekcijo. Vidni uspeh pa je ta, da so vsi avtobusi dobro zasedeni, čeprav vozi vsakih deset minut po eden. Naši avtobusni podjetniki bi naj napravili skupen izlet v te kraje; mi potniki bi jim bili zelo hvaležni; sami pa bi se za svoje grehe pokorili v Lurdu in zraven spoznali, zakaj so naše avtobusne proge doma pasivne.

Proti večeru smo prispeli v Gavarnie. Ta majhna planinska vas, pirenejski Chamonix, se dviga 1350 m visoko nad reko Pau. Četrtna prebivalcev so pastirji, kmetje, vodniki in nosači, tri četrtnine pa — koze in mule. Majhne planinske kočje stoje poleg elegantnih hotelov. Vas me močno spominja na Zermatt, zlasti radi svojega vonja po kozah, ki se menja z najfinejšimi francoskimi parfumi elegantnih dam.

Proti jugu se razprostira svetovno znani Cirque de Gavarnie, ki je pač največja prirodna znamenitost v Pirenejih. Ta dolina je takorekoč sestra naše Logarske doline; sličnost je zares čudovita. Zlasti strmine na koncu doline zelo spominjajo na Logarsko; ko zagledamo vrh gore Astazou, se nam zdi, da imamo Ojstrico pred sabo. Na strminah so ledeniki, ki jih križajo nešteti vodopadi. En slap je 422 m visok; voda pada s te višine prosto v globočino! Ne z besedami ne s slikami ni mogoče podati mogočnega vtisa, ki ga napravlja na človeka to ogromno delo prirode.

Znameniti francoski prirodopisec Ami Bue, ki je leta 1832 prepotoval naše kraje, pravi v svojem potopisu, da je dolina Gavarnie slična naši Logarski dolini; tako je on bil menda prvi, ki je že takrat svetu oznanil lepoto te naše doline.

Drugo jutro sva pustila kovčge v skromnem hotelu in sva se s težkimi nahrbtniki napotila v notranjost doline. Najin cilj je bil glavni vrh Mont Perdu, ki leži v Španiji in je najvišji vrh te skupine. Moj vodnik na tej turi je bil moj prijatelj, jaz sem mu bil nosač.

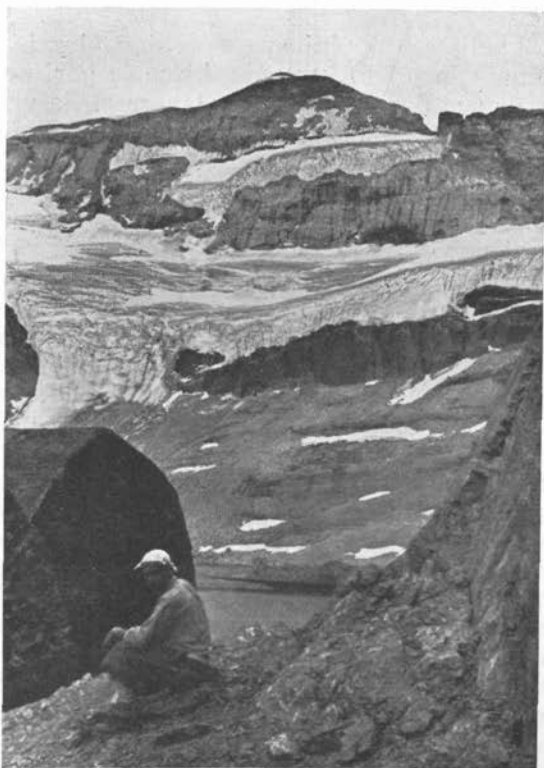

Foto
Zangger

Mont Perdu (3353 m) in ledenik. Spredaj koča Tuquerouye (2675 m)

Mislím, da je bila ta razdelitev najboljša; kajti on mi je plačal kot nosaču — ravno toliko kakor jaz njemu kot vodniku. — V najlepšem razpoloženju sva se kljub manj ugodnemu vremenu vzbela k Breche d'Allanz (2516 m). Dolina Gavarnie pod nama je postajala čedalje manjša in zdelo se nama je, ko da stopava iz Logarske proti Klemenšekovi planini. Na sivem nebu se je ostro risal preko tri tisoč metrov visoki greben, ki tvori mejo med Francijo in Španijo.

Sčasoma sva dohitela vse turiste pred seboj. Pot naju vodi visoko skozi Cirque d'Estaube; potem sva prečkala pobočje, ki veže strmino med Pic Pinede in Astazou. Pri Borne de Tuquerouye se neha pot. Po snegu in kamenju sva stopala naprej. Pol ure pozneje

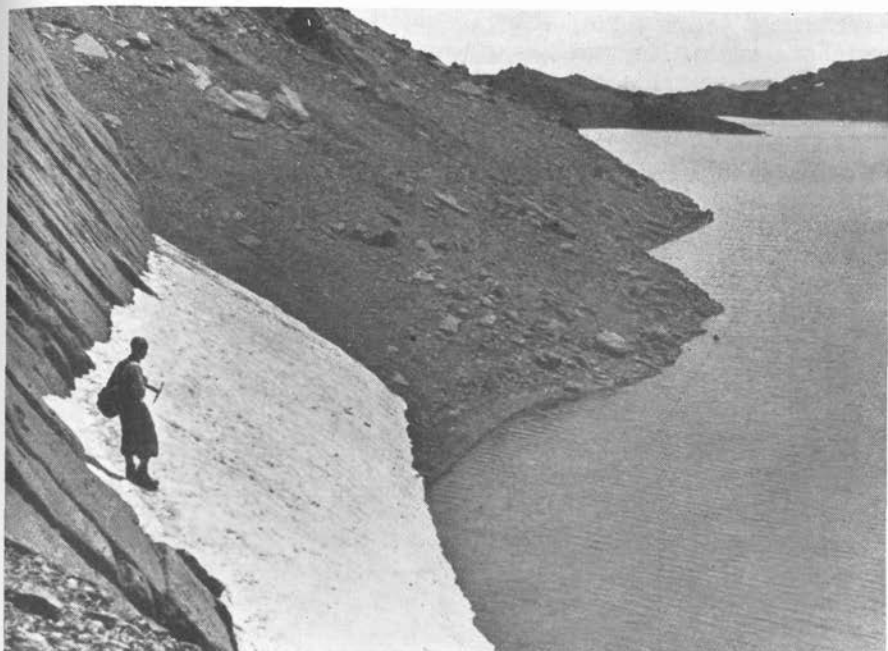
sva stala na spodnjem koncu velikega sneženega ozebnika — na Echelle. Tu sva srečala izmučenega, starejšega gospoda, ki ga je njegov vodnik dobesedno vlekel na vrvi nizdol. »Bonjours messieurs!« nama je zaklical že od daleč; »Ne poznam vaju, gospoda moja, niti ne vem, od kod prihajata in kam sta namenjena. Vendar vem: če bi postavila vse osle severne Španije in južne Francije enega vrh drugega, bi ne dobila tako velikega osla ko sem jaz — šestdesetletnik. Spodaj v Gavarnie že dva dni čaka moja štiriindvajsetletna ženica name, ki se dam, sam ne vem zakaj, privezan tod goniti kakor božje tele...!!« —

V strmini kakih 40 stopinj sva previdno plezala skozi ledeni ozebnik. Mimo naju je letelo kamenje, ki se je gori nekje odtrgalo; obžalovala sva, da sva dereze pustila v Gavarnie. Na vrhu, na ozkem prelazu Tuquerouye (2675 m) stoji neoskrbovani Refuge. Koča je kamenita in ima obliko predora; to pa radi tega, da se viharji, ki so tod že pravi orkani, nikjer ne morejo opirati. Lesena koča bi tu že teden dni po zgraditvi nastopila polet v stratosfero. Po vseh štirih sva plezala skozi ozko luknjo v notranjost; bilo pa je tam vse tako vlažno, zmazano in zakajeno, da sva raje pot nadaljevala.

Nad kočo stoji v dolbini v skali marmornat kip lurške Matere božje. Pozneje sva izvedela, da so ta kip postavili — tihotapci obeh dežel; saj je tihotapstvo po njihovem naziranju pošten posel. Na tem prelazu je meja med Francijo in Španijo; še nekoliko korakov in že sva stopala dol proti Španiji. Nikjer ni bilo žive duše. Stojiva v deželi revolucije, ki je tedaj divjala nekje v španskih dolinah; tu gori pa je bil mir in tišina, kakor tega nisva nikdar prej izkusila v planinah.

Pred nama se dviga ponosni Mont Perdu iz ledu proti nebu. Prvikrat ga vidiva, za naju nepopisno lep prizor, ki naju je močno spominjal na švicarske velikane. Ni je lepše gore v Pirenejih, ko je Mont Perdu. Vendar si je treba priboriti naklonjenost te gore. Samo tisti, ki se lahko odreče udobnosti planinskih koč, bo uspel, da si dolgi vzpon razdeli na tri dni. Skrbno proučujeva oblike njegovih grebenov in se meniva o možnostih za naskok. Pota v Pirenejih namreč niso zanamovana, turist se mora zanašati na samega sebe in na svoje karte.

V desetih minutah sva se spustila k jezeru, ki se skriva tu visoko v planinah. Njegova lega, sinjina njegove vode, nepopisno čudovite oblike ledenikov v okolici ter skalnatih obal, bajna tišina njegove okolice pa gore, ki se zrcalijo v njegovi vodi, vse to je bilo tako lepo, da sva molče sedela dolgo na obali; kmalu bi pozabila poiskati si prenočišče. Položaj je bil namreč ta: v Gavarnie so nama pomotoma povedali, da je Tuquerouye-koča oskrbovana. Tako se je zgodilo, da nisva imela s seboj skoraj nič živeža. Tudi radi prenočišča sva bila v skrbeh. Rekli so nama bili, da stoji na južni obali jezera še španska koča. Kmalu sva tudi res našla to kočo. Stala je tik jezera, skrita za nekim skalnatim gričem; bila pa je na pol porušena, brez vrat, z razbitimi okni, zamazana. Daleč naokoli pa ni bilo videti žive duše. Kuhinjo sva spoznala po tem, da je bilo v njej

Perdu-jezero (2600 m)

Foto Zangger

ognjišče, slično ko v italijanskih kmečkih hišah. Vse je bilo razdrapano. Zada je bil velik prostor, napolnjen s starimi, zarjavelimi traverzami in z različnim orodjem. Pozneje sva izvedela, da so bili koč postavljeni za delavce, ki so pred leti tu delali, ko je država regulirala jezero in ga pretvorila v velik vodni rezervoar. Na južni strani so namreč zgradili velike jezove in danes zalaga v vročem, suhem poletju jezero vso severno Aragonijo in dolino Pinedee z vodo.

S svojimi nahrbtniki sva zasedla ležišče, potem sva šla poizvedovat po okolici jezera. Diven je pogled v dolino Pinedee (Val del Pinedo). Še bolj nama je ugajalo jezero, neprestano so se iz njega dvigale prozorne večerne meglice. Počasi je prilezla noč iz doline, midva sva jo mahnila nazaj proti koči. Ta pa je bila zdaj naenkrat polna turistov. Oskrbnik Pedro, ki je govoril samo španski, je imel velike težave. Toda jaz sem se izkazal kot vsestranski tolmač; oskrbnik se je venomer obračal name za pomoč. Najhuje je bilo z nekim Angležem, ker ni nihče razumel angleško. Sreča je še bila, da je neka Francozinja znala malo nizozemski, kar je tudi Anglež za silo lomil. Če je torej hotel Anglež kaj imeti od oskrbnika, je izrazil te svoje želje francoski gospodični po nizozemsko, ona je to povedala mojemu tovarišu francosko, ta meni po slovensko in jaz naprej oskrbniku na pol italijansko, na pol špansko. Odgovor je dobil potem Anglež po isti poti v obratni smeri. Na ta način je trajalo kratko vprašanje — včasih celo z risbami — pet minut in več.

Skrbela je naju tudi večerja; saj nisva imela provianta. Toda imela sva srečo. Moj novi poklic kot tolmač mi je prinesel obilno nagrado. Vsi so nama kar najljubezniveje pomagali in vsakdo je rad dal. Ker je bila spalnica zelo ozka in je bilo na skupnem ležišču prostora samo za štiri osebe, so meni, ki sem prišel prvi v kočo, poverili razdelitev prostora. Pomagal sem si na ta način, da sem odprl zadnjo škatlo s sardinami in sem vneto študiral metodo, po kateri vlagajo naše konzervne tovarne svoje sardine v škatle. Tako mi je potem — z lahkoto uspelo, da sem devet ljudi spravil na ležišče...

Te svoje prve noči v Španiji ne bom nikdar pozabil. Zunaj se je bliskalo in grmelo, toča je bila po leseni strehi dober meter nad nami, besen vihar je majal kočo, da je tramovje škripalo, skozi špranje je pihal veter na nas in ni čudno, da smo krstili to kočo za »Los Prepihos«.

Drugo jutro pa je bilo najlepše vreme. Drug drugemu smo si vlekli slamo iz ušes. (Iz tega pa se ne sme sklepati na vsebino naših glav!) Nato smo se naglo pripravili na odhod. Midva s prijateljem sva se prijazno poslovila od vseh, zlasti od našega oskrbnika Pedra. Na noben način ni hotel vzeti denarja. »Adios señor! Milion de grazias!!«

Z nama sta šla dva francoska visokošolca. Daleč za nami so jo mahnil počasi tudi drugi. Pot nas je spočetka vodila čez grušč navzgor proti Perdu-ledeniku. Ta ni bil preveč strm in skoraj brez razpok. Potem so se nam postavile nasproti strme skale. Navpično smo začeli plezati in vsak si je sam iskal svoje poti.

Pod nami je valovala megla, toplo solnce pa je obsevalo samo prekrasne vrhove nad nami. V daljavi smo zagledali belo skupino Maladetta in mnogo drugih nam neznanih gora. Večkrat smo počivali, da smo mogli občudovati to panoramo. — Zaledenel skalnat žleb nas je vodil navzgor proti ledeniku na sedlo Col du Mont Perdu. Ko smo prišli na vrh, se nam je odprl razgled proti jugu daleč notri v Španijo. Zagledali smo povsem nov svet! Tam daleč se je v solncu lesketala neskončna španska Sierra. Smeli Pic Tendeñera ter El Pico de Tabacor sta ležala pod nami. Franci je z »Leico« venomer slikal to prirodno krasoto.

Vse pa je po svoji lepoti prekašala dolina Val Arazas, ki nima niti v Pirenejih niti v Evropi para. To je pristen kanjon — izredno širok prepad. Stene so zgoraj ravne ko odrezane, spuščajo se pa v treh ogromnih navpičnih stopnicah. Barva kamenja je taka ko v Dolomitih: rumena, zelena, rdeča in rožnata. Če si se tudi naužil vseh lepot Švice in prehodil vse Alpe, tu ti vendar zastane sapa!

Najina spremljevalca sta nama razlagala pot na Mont Perdu, sama sta pa plezala na Cylindre (El Celindros). Midva sva se spustila k majhnemu jezeru; položila sva nahrbtnike za neko skalo in sva se spravila na poslednji ledenik. Težkoč nisva imela nikjer. Tudi vrvi nisva niti enkrat potrebovala. Sploh so vse visoke ture v Pirenejih napravile na naju vtis planinskih promenad. Ko sva dospela počasi na greben, sva gazila visok svež sneg. Potem je šlo po ledenih

stopnicah na vzhodni strani in končno sva stala na širokem vrhu (3353 m), polnem grušča. Skozi globoke megle sva le tu pa tam zagledala kak vrh ali kako dolino. Zapisala sva se v spominsko knjigo — najbrž kot prva Jugoslovana na tem vrhu. Iz knjige sva izvedela, da je vrh last Španskega Planinskega društva, in sicer Aragonske podružnice. — Po desetih minutah sva imela dosti španskih vetrov

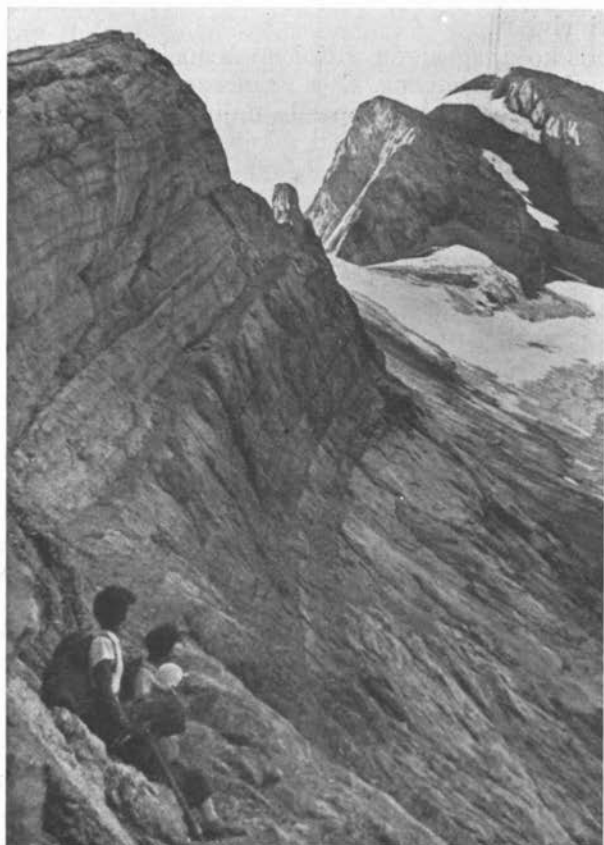

Foto
Zangger

Greben in ledenik na Mont Perdu

in sva tekla k nahrbtnikom. Med potjo sva srečala francoskega vodnika ter naše tri tovarišice s skupnega ležišča. Ena je tožila, da je utrujena in da jo boli glava. Da bi si pomagal iz zadrege, sem ji potožil, da sem — lačen... Moj prijatelj se je razburil radi mojega vedenja, njegovo ogorčenje pa menda ni bilo pristno; kajti tudi on je prav pridno nosil v usta to, kar so mi tam gori izročile nežne dekliške roke.

Brez zadržka sva tekla potem dol do majhnega jezera. Strmo nad nama so se dvigali Pic Ramonda, Mont Perdu in Cylindre. Skale

so bile tako čudovite v raznih barvah, kakor v pravljicah: rumene, bele, rdeče, modre, črne, sive in rjave.

Skozi ogromne skalnate lijake sva si utirala pot dol proti dolini Arazas. Nikjer ni bilo markacije. Niže sva srečala velike črede ovac, v vsaki čredi gotovo preko pet tisoč glav. Pred vsako čredo pa veliki ovni s kravjimi zvonci ter ... nepopisen smrad. Taka čreda deluje kot oddajna postaja ter pošilja v območje nekaj kilometrov naokrog valove, ki prebijajo tudi najhujši nahod. Slično, ko parfimirane dame na francoski rivieri.

De Gaulis-koča, zgrajena v tipično španski obliki, je bila odprta in seveda tudi neoskrbovana. Dva Francoza, mož in žena, sta tu počivala. Menda sta že od daleč opazila najina sestradana obraza; kajti gospa nama je na primitivni peči takoj skuhala čaj. Bila sta tu povsem tuja; rade volje sva jima razlagala vso divno okolico. Ker sta bila tudi namenjena v Ordeso, smo skupno nadaljevali pot v dolino. Vedno bolj strmo je šlo navzdol, nazadnje smo že dobesedno plezali previdno čez neko steno. Tja, kjer pridrvi hudournik Rio Ordesa kot slap iz soteske, smo prišli ob štirih popoldne dol; tam se pa tudi začenja divna dolina Val Arazas. Ta edinstveni kotiček je španska vlada proglasila za narodni park; dolina uživa torej najvišje pokroviteljstvo. Skozi cvetoče orhideje in planike smo gazili naprej. Sinja apnenasta voda Rio Ordesa pada s silnim brnenjem v soteski.

Francoska zakonca nista mogla držati najinega tempa in sta čimdalje bolj zaostajala. Skozi lepe gozdove, večinoma bukve, hraste in laricio-bore, sva se spuščala v dolino. V edini gostilni Ordeso so naju lepo sprejeli, midva pa sva rezervirala ležišča za vse tovariše, ki so zaostali. V dobri uri sva pojedla vse španske nacionalne jedi, ki nama jih je krčmar postavil na mizo. Sladko špansko vince ter še slajši pogledi lepe črnolase natakariče Anite so kronali najino zmago nad Mont Perdujem. Ko so potem prihajali drug za drugim naši tovariši, utrujeni in upehani po dvanajsturni hoji, sva bila midva že stoddstotna Španca.

Drugo jutro smo precej zgodaj zbudili francoska visokošolca, ki sta spala pod lastnim šotorom. Skupno z dvema Špancema smo se zopet napotili proti začetku doline, proti Arazasu. Namenjeni smo bili v Gavarnie, in sicer smo hoteli priti tja skozi sotesko Cotatuero ter Breche de Roland. Odločili smo se za to smer, ker so vsi vodniki v Gavarnie zatrjevali, da je to najlepša tura sploh. Po polurni hoji smo zapustili pot, ki smo jo že poznali iz prejšnjega dne, in smo krenili proti severu v dolino Cotatuero. Dva krasna vrhova — Salarus in Arruebo — krasita vhod v to dolino. Cotatuerski cirkus je znamenitost Pirenejev. Zgoraj stene ko brušen baker, police pravcati vrtovi planinske flore, spodaj pravljlični gozdovi in bobneči vodopadi.

Tu smo spoznali posebni čar teh gorá, ki so tako različne od Alp: gradnja, oblike, klima, flora. Vse je drugačno. Čudovita je osvetlitev in južna toplina barv. Ostri Pici in lahno zaokrožene višine — to je profil Pirenejev.

Konec doline zapirajo navpične stene. Ogromen slap grmi preko pečin. Stena je polna železnih klinov. Še nikjer v Alpah nisem našel tako eksponirano izpeljane poti. Bila je tako zračna in strma, da sta se Španca raje vrnila. Vreme nam, žal, ni bilo naklonjeno. Brez solnca smo prišli na ogromne skalnate pode nad Cotatuerom. Cele ure smo blodili po neizmernih kamenitih puščavah, na levi in na desni pa so se vsak hip prikazali novi vrhovi. Zagledali smo tudi stare znanke: Casque Tours in Pic de Marboré.

Breche de Roland je tu edini prehod iz Španije v Francijo. Že od daleč smo zagledali to tipično zaseko, ki nam je odslej služila kot kažipot. Med hojo smo zopet srečavali ogromne črede ovac. Pastirji so nam rade volje kazali pot. Bili so to dobri ljudje, na noben način niso hoteli vzeti denarja ter so nam vedno znova razlagali, da je treba tujca spoštovati, mu vse pokazati in mu z vsem postreči, nikdar pa ne vzeti denarja! Tudi tobaka ali cigaret niso marali, češ, da je to luksuz in nepotrebno. Od teh preprostih ljudi, od teh analfabetov smo se v tistih dneh marsikaj naučili. Pri njih nam je bilo dobro kakor doma in nikdar nismo imeli občutka, da smo v tujini.

Končno smo le stali na Breche de Roland (2804 m) — na državni meji. Pogledali smo še enkrat nazaj v Španijo, v deželo, iz katere smo odnesli toliko lepih in nepozabnih vtisov. Še enkrat, menda poslednjič smo videli tam v daljavi španske Sierre, še enkrat je deloval na nas ves ta južni čar. Tu gori smo razumeli tako dobro, da leži to visoko pogorje, ta veličastna gorska stena med oceanom ter Sredozemskim morjem, s svojimi zasneženimi grebeni v južnem vrtu.

Breche de Roland je ogromna zaseka v skalo, visoka nad sto metrov in široka kakih trideset ali štirideset metrov. Leži med Pic du Taillon ter vrhom Casque (3006 m).

Še nekaj korakov in zopet stojimo na francoskih tleh. Pot nas vodi od Breche spočetka čez ledenik, nato proti severu preko sten Cirque de Gavarnie strmo v dolino. Imeli smo smolo, da nas je pri sestopu iznenadil gorski vihar, kakor ga je mogoče doživeti samo v Pirenejih. Med grmenjem in bliskanjem in pod gosto točo smo s težavo prečkali stene brez poti. Vsa Gavarnie-stena je bila en sam ogromen slap, skozi katerega smo morali plezati navzdol. Tu ni pomagal ne vetrni jopič, ne gumijasti plašč. V nekaj minutah smo bili premočeni kakor še nikoli poprej. Žal, nismo imeli časa, da bi gledali največji slap, da bi gledali to čudovito igro prirode; kajti vihar se je začel razvijati v orkan. To gotovo niso bili najlepši trenutki našega dopusta! Dobro uro smo rabili, preden smo prišli premočeni do prve strehe — do hotela »Casque«.

Na hotelski verandi je bilo vse polno tujcev, ki so si vestno ogledali naš mokri sestop. V kuhinji smo že našli sotrpine in tako smo skupaj sušili svoje premočene nahrbtnike in obleke. Denar, legitimacije, potne liste, vse smo morali sušiti in deloma

celo previdno zlikati. Dobrodušni, debeli kuhar je imel velike težave z nami; pomagal pa je ko pravi oče. In ker smo bili v kuhinji, smo pozabili, da obstoji v slovarju beseda »lakota«.

Ko smo pozneje nadaljevali pot proti Gavarnie, je deževalo kar naprej. Gredoč smo srečavali nebroj turistov in tujcev, ki so ali peš ali na mezgih hiteli proti slapu. Mi pa smo imeli za enkrat dosti vode. V Gavarnie smo se poslovili od vseh dragih nam znancev. Z avtobusom sva s tovarišem že pozno popoldne prišla v Pierrefitte-Nestales, od koder sva nadaljevala vožnjo z vlakom do Lurda. Končno sva le zopet stanovala v pravem hotelu in sva imela pravilne četveronožne postelje. V tej noči sva obiskala še iluminirano cerkev, pred katero je molilo 20.000 romarjev z vsega sveta.

Pireneji so bili za nama, dosegla sva svoj cilj. — Skozi cvetočo pokrajino južne Francije naju je brzovlak drugi dan potegnil proti zapadu — vedno vzporedno s Pireneji — do Atlantskega oceana, do Biarritza.

Ko so se najini pogledi potapljali v sinji daljavi Atlantskega oceana, sva mislila vedno in vedno nazaj na Gavarnie, a živo je v nama vstajala ponosna zavest, da imamo tudi mi táko Pirenejsko čudežno dolino, svojo Logarsko dolino. Ta je še lepša, ker je naša!

Naš kotiček

IZ DNEVNIKA PLANINCA

1.

Zopet se vračam k tebi, rodna slovenska — beseda materina, neizžrpana, nedoumljiva, samo ljubljena, kolikor se pač more ljubiti človek naših dni, izbičan in oskrunjen.

Rodna slovenska. Kje naj izjočem bol, če sam, z vsem kar sem, v sebi kričim in se penim ter rotim: »Ne tako, ne tako!«

Poglavitne grehe, vsak v sebi naj jih izžge, rodni v čast, sebi v zveličanje, svetu v ohranitev našega rodu!

Samo to?

In gospodarjenje?

V trenju med tujim gospodstvom in lastnimi slabostmi, med rimskim bogom pa Perunom — o »čisti rasi« naj govorim! Čigavi? Naši? Kdo bi pretehtal vse rodove v tisočletja nazaj, kdo vso »slovensko kri« danes doma in v tujini!

Še v pokrajini, ki mi je najbližja, se jedva dotipljem do obraza rodov. Vzvišeni nad našo rodno: Obir, Raduha, Plešivec, Peca — noč in dan strmite v naše živo. Vam je jasno vse, kar nam »usodno«. Ob vaših čelih včasih pomodrujem, razgledam se po naših gorah in dolinah, ugibam, kje sem hodil, kam bi še rad, da novim pesmim, krajem prisluškujem.

Tako strmim ob solncu in ob Bogu, ob skalah, cvetkah, vetru, čist in srečen, okamenevam v vrh, ki naj bi večni čuval vse, kar bo rodno še v slovenskem krogu.

Antse.

Foto ing. Kornreich Ernest

Mali Draški Vrh

Obzor in društvene vesti

† Josip Pasarić. Kakor mu je vse življenje bilo posvečeno borbi za ideale, za resnico, pravico in ljubezen, tako mu je smrt bila, sicer nenadna, pa mirna in blaga, prirodna: samo zaspal je za vedno, 7. dec. lanskega leta, planinstvu vdan do zadnjega; še teden dni prej je bil s soprogo na Sljemenu, živahen, odločen kakor vedno. Legel je v grob dosleden planinec, umen in energičen organizator hrvatskega planinstva, dober poznavalec slovenskih planin in prepričan prijatelj Slovencev; veren pristaš bratstva med Slovenci in Hrvati, po čustvenem, v pesmi uvekovečenem starem geslu: »Slovenec in Hrvat za vedno bratu brat.« Rad je zahajal v slovenske planine, nepozaben nam je njegov mladeniško temperamentni nastop pri tridesetletnici Češke koče.

Pasarić, zastaven mož, močne glave, krepkih potez, bistrega pogleda, širokega, nekoliko sarkastičnega smeha, je bil krepka osebnost in je stopil hitro v prednjo vrsto, kjer koli se je hotel uveljaviti. Kadar je kako pot spoznal za pravo, tedaj je po njej in k nji korakal smelo, brez kompromisov, borbno in v ravni črti; prej je žrtvoval svojo osebo, nego bi odstopil od svojih načel. Tak je bil v planinstvu kakor v politiki, v slovstvu in — kot vzgojitelj — v šoli. Obseg njegovega delovanja je izredno velik; kamor pa se je obrnil po svojem nagonu ali po razmerah, povsod je pristopil k poslu s širokim pogledom in iz temeljev, a vodila ga je silna ljubezen do rodne grude in lastnega naroda.

Pokojnikovo življenje v vsem poteku in pomenu so in še bodo povrednotili hrvatski listi in časopisi; mi samo naznačimo nekatere črtice. Rodil se je Pasarić 31. jan. 1860 v Pušči, gimnazijo je dovršil v Zagrebu, vseučiliške (modroslovne) študije na Dunaju in v Zagrebu; 1883. do 1893. je bil gimn. profesor v Zagrebu. Ko so ga 1893. kazensko premestili v Osijek, je podal ostavko na službo in je stopil v uredništvo »Obzora«, leta 1905. je prevzel uredništvo »Pokreta«. Medtem je bil izvoljen za poslanca hrv. Sabora, a khuenovci so izvolitev razveljavili; 1903. je zaradi demonstracij proti Madžarom moral v ječo. Leta 1906. je bil kot profesor Gornjogradske gimnazije v Zagrebu reaktiviran in je postal ravnatelj zavoda. Leta 1924. je stopil v pokoj, bil izvoljen za poslanca Hrvatske seljačke stranke, je bil podpredsednik narodne skupščine in pod ministrom Stjepanom Radićem državni podsekretar prosvetnega ministrstva. V teku svojega pestrega službovanja se je literarno široko razmahnil ne samo v časnikarstvu, ampak v raznih slovstvenih in strokovnih časopisih ter v samostojnih knjigah (Vijenac, Savremenik, Nastavni Vjesnik, Kolo Maticе Hrvatske, hrvatske čitanke, izbor šaljivih narodnih povesti...).

Ko so se mu življenjske razmere ustalile, je obrnil svojo pozornost posebno na planinstvo, predvsem kot na važen pokret za zdravje in podvig naroda. V času, ko je Hrvatski Planinar prenehal, je kot urednik in sotrudnik »Vijenca« v njem odprl poseben predel o planinstvu, s slikami, in je s tem omogočil obnovitev Hrv. Planinarja, ki mu je bil mnogoleten urednik; zanj je tudi sam spisal mnogo člankov iz vsega področja planinstva, teoretičnih in praktičnih; obenem je dajal smernice za razvoj planinstva, preudarne in trezne. Kakor v »Vijencu« tako je v Hrv. Planinarju zbujal med rojaki tedaj še prav majhno zanimanje za planinstvo, zbiral je okoli sebe mlajši rod in je postal posebno, ko je bil izvoljen za predsednika središnjice HPD, mnoga leta osrednja osebnost vsega planinstva na Hrvatskem. Vzdrževal pa je tesne in prijateljske stike s Slovenskim Planinskim društvom in je s svojim organizatornim darom tehtno posegel v ureditev novoustanovljene Zveze Planinskih društev Jugoslavije; njegova krepka, preudarna beseda je na sejah in skupščinah posegla mnogokrat odločilno v razpravo. Njegovo včasih zaradi trdnega prepričanja avtokratsko nastopanje je moglo dovesti tudi do odpora; ako ni prodrl, se je stoično umaknil in našel drug delokrog.

Redke so pri nas, tudi v planinstvu, tako krepko usmerjene, premočrtne, značajne osebnosti; »Pasarićeva doba« stoji v planinstvu vsa v znamenju take krepke osebnosti.

(Značaj pokojnikov je orisan po zamisli nagrobnega govora g. ministra dr. Ivana Krajača.)

Dr. J. T.

Komna v zimski lepoti! Po božičnih praznikih in novem letu, ko je bilo na Komni prepolno smučarjev, je tam zavladovalo šele pravo razpoloženje. Strah, da ne dobiš prostora za prenočevanje, je odpadel. Eni odhajajo v dolino, naučiti solnce, smuke in planinskega veselja, drugi zopet prihajajo z nado na te užitke — in tako teče življenje na Komni kar naprej. Trajne izpremembe poživljajo prelepo solnčno Komno, ki nudi vsak dan novo lice, in ljudi, ki romajo gor in dol.

V Domu na Komni se zbirajo slehrni dan smučarji iz vseh krajev, Slovenci, Hrvati, Srbi, tudi Nemci iz Reicha, Francozi, Angleži, Italijani. Vedno pisana družba, vedno vesela, saj smučarji ne poznajo mračnosti; za nje veljajo samo hribi z vsemi svojimi lepotami. Gori odpadejo vse državne meje, vsa politična nasprotja, vsak ima v mislih samo, kako bo najbolje izrabil dopust, kako si bo svoja pljuča najizdatneje napolnil s svežim gorskim zrakom in ogorel svoj blede obraz z barvo, ki mu jo dajeta solnce in veter.

Pravo smučarsko uživanje se je komaj pričelo, mnogo snega, daljši dnevi, toplejše solnce oživljajo človeka za »vandrane« po prostrani Komni. V Domu je vedno dovolj prostora za posameznika kakor za večje družbe in ni resničen glas, ki gre po dolini, da je prenatrpan. Le gor! Vsak bo našel svojo posteljo in ostale ugodnosti, ki jih nudi Dom v oskrbi ge. Kvedrove. Tudi oni, ki hrepeni po smuškem znanju, bo našel pri smuškem učitelju g. Joži Černiču svoje veselje, ko bo od njega sprejemal smuško učenost.

Iz naših gora, II. del. Izdalo Slovensko Planinsko društvo. Ljubljana 1937. Cena za člane SPD 55.— din, za nečlane 60.— din (s pošto 3 din več). — To je II. album planinskih slik, ki ga je izdalo naše SPD v Ljubljani, kjer se tudi naroča, in ga je s tipografsko dovršenostjo natisnila Jugoslovanska tiskarna. Album je izredno reprezentativen v velikem 4° formatu, obsega 50 izbranih slik, vsako na posebnem listu najfinejšega umetniškega papirja, z ukusnim ovojem, na katerega prvi, naslovni strani je v dveh barvah stilizirana severna stena Triglava. Album je izredno pripraven za pristržno domače spominsko darilo.

Slike kažejo dobro preudarjen izbor iz prizorov v naših gorah. Dosledno opazujemo poudarjeno načelo, da fotograf ne posnema izključno gore kot take, ampak da goro oživlja s kakim mičnim motivom v ospredju, ozadju — kakor mu je pač naklonjen ali spretno najden ugodni trenutek; v tem oziru naši amaterji zelo napredujejo in zdi se, da jim je ravno ta posebnost pridobila ugled, ki ga imajo v svetovnem fotografstvu. Namenu albuma tudi odgovarja, da so vpoštevane vse naše planince, t. j. planinske pokrajine, ne samo visoki planinski svet, dasi seveda predvsem ta. Triglavu in njegovemu ožjemu okrožju je odmerjenih deset slik, Komni in Bohinjskemu kotu šest, Martuljku in Škrlatični skupini štiri, zapadnemu delu Julijskih šest, Kamniško-Savinjskim dvanajst, raznim predgorjem deset. Obojna navedena posebnost albuma zabranjuje opasnost enostranosti (»sam Triglav in Grintavec«!) in enoličnosti (»same skale«!). Divjino in bizarnost skalovja omiljujejo idilični posnetki, kakor n. pr. Cvetje v gorah, Pogačice, Pomlad na Sorškem polju, Naša gruda, pa tudi široki pogledi, kakor Kamniške od Sv. Jošta ali izpod Grmade, Triglav s Kofe, Pomlad na Sorškem polju, Polževo, ali pa jo povečajo, kakor megleni valovi pod Stenarjem, i. dr. Zastopanih je dvajset fotografov: inž. Fr. Avčin, Jože Blejec, dr. Brilej, dr. Frelih, Gliha, Grom, Hudnik, dr. Kajzelj, Krašovec, Jos. Kunaver, Dušan Lašič, profesor Ravnik, Skerlep (največ, 14 slik), Smolej, Šmigovec, Šuligoj, Cveto Švigelj, I. Tavčar, Ervin Vilhar, Franjo Vilhar. Imamo jih kajpada še več, takisto dobrih, a vsi niso mogli priti na vrsto, ker se je izbira vršila z ozirom na predmet posnetkov, potrebnih za načrtno skupine. Dr. J. T.

Dr. Adolf Režek. Iz prošlosti vrela mineralnih voda Rogaške Slatine. Rogaška Slatina, 1937. Mala 8°, 172 str. — Knjiga nudi mnogo več, nego napoveduje skromni naslov; ko pričakujemo izbor iz dejstev preteklosti Rogaške Slatine, pa najdemo sestavno zasnovano, iz obnem zbranih virov pramatično razvito zgodovino najprej vrelec, potem zdravilišča, od prvih početkov, nezanesljivih za predrimsko in tudi rimsko dobo, rahlih še tisoč let pozneje, nenkrat pa razločnih izza 17. stoletja, ko nas (leta 1685 in 1687) preseneti že strokovna kemična preiskava rogaške kisle vode (J. B. Gründel, Roitschocrene), od početkov torej do srede leta 1937. Ne samo »nekaj iz prošlosti« Rogaške Slatine

izvemo iz dr. Režekove knjige, ampak spoznamo jo kot vseobziren in zanesljiv priročnik o tem zdravilišču. Na vsaki strani vidimo, da je knjigo spisal znanstvenik in obnem praktik; in res je dr. Režek po poklicu asistent v inštitutu za farmakologijo in toksikologijo na medicinski fakulteti v Zagrebu, v poletni sezoni pa vodi (od leta 1931) kemijski laboratorij na Slatini. Na očitno akribijo v viroslavlju pa je nedvomno vplival prof. dr. Kidrič, odnotni rojak, ki je v uvodnem sestavku »Ob zgodoviniopisju Rogaške Slatine« na prav njemu svojski način razgrnil do zadnjih koncev dosledno izveden načrt, kaj in kako se naj išče, razkriva, zbira za zgodovino Slatine, kakor je sam zbiral prej in zbira zdaj.

Tako je nastala knjiga, ki nas zanesljivo vodi skozi vse veke, strogo s pomočjo virov, ki so (tako je prav!) navedeni v izvorniku, a nato prevedeni. Pisatelj nam nudi tudi odkrit pogled v svojo delavnico: na celih 30 straneh našteva, razvrščene časovno, književne vire. To slovstvo je za vsakega bodočega raziskovalca dragocen pripomoček. Pisatelj na koncu knjige zares sodi, da je glede Slatine še neobdelano veliko polje, ki čaka na svoj čas in na delavce. Za nas pa povsem zadostuje ta priročnik; želimo le, da bo bodoča monografija, ako se pridobi za njo sposobnik, spisana z isto strokovnostjo, kakor naš priročnik. — Knjigi so pridejane tri skice Rogaške Slatine (iz leta 1801, 1888, 1936).

Podrobna presoja res uspele knjige bi stopala izven okvira našega časopisa.

Dr. Jos. Tominšek.

Dr. Julius Kugy, Fünf Jahrhunderte Triglav. Z 48 slikami v globinskem bakrotisku. 1938. Založba »Leykam« v Gradcu. Cena 164.— din. — Knjiga 378 strani ima na zunaj obseg enega letnika našega »Vestnika«, je pa zaradi večjega, lapidarnega tiska, debelega papirja in močnih platnic zelo zajetna, slovarska, kar imponantna. Naslov sam, »Pet stoletij Triglava«, priča o znamenitosti našega Triglava; s tako knjigo tega in takega pisatelja pa je Triglav uvrščen za ves planinski svet med priznane prvake vrhov, ne sicer merjen po višini, ampak po svojih posebnostih. S Triglavom pa se tudi uspešno širi zanimanje za deželo, kjer on leži, in za narod, ki ob njem prebiva in ki je gori dal ime. Edino Kugy je mogel sestaviti knjigo o Triglavu s prodornim učinkom; sam se v predgovoru zaveda, da je bil za to poklican. Njemu in usodi smo hvaležni, da je časovno, duševno in telesno zmogel tako delo z doslednostjo v zasnovi in nezlomljeno silo v izvršitvi, ki se noče odmakniti od višine prejšnjih njegovih velikih književnih del; skoraj bi rekli: *crescit scribendo*. Planinski udejstvovati se kajpada ne more več; to odpovedno stanje pa ga ne potisne v melanholijo žalosti, če na prikritem mestu (str. 146) prizna: »O, da bi mogel danes tako obvladati Triglav, kakor sem ga kot šestnajstletnik leta 1875, ko sem ga prvikat zavzel! Pa to je za mene osemdesetletnika minilo, dragi moji.« Ne. Nič ne kaže žalosti in moreče resignacije, ampak radostno, poduševljeno uživanje ob gledanju na planinske krasote in ob poživljanju krepkih spominov v neprestanih prijateljskih stikih z ljubim mu mladim naraščajem in v blagem umevanju in presojanju novih pokretov. Koliko mladih planinskih viteзов prihaja s spoštovanjem k svojemu mojstru, očku Kugyju, po potrdilo viteštva! Ob njih se pomlaja tudi on in se veseli, da ima mnogo — potomcev... Najljubšemu izmed njih, Albertu Bois de Chesne-u je posvetil to knjigo; Albert Bois je v Trenti zgradil in tam z veliko skrbnostjo vzdržuje botaničen vrt vseh naših planinskih cvetk; v tem vrtu je med drugim zrasla planika-očnica z 20 stebli iz enega korena; slika tega izrednega cvetja je sprejeta v to knjigo.

Po naslovu pričakujemo, da je knjiga priročnik o zgodovini Triglava do današnjega dne, z zaključno obdelavo vseh sestavin te zgodovine; v njej bi iskali točnih podatkov za ves razvoj spoznavanja in odkrivanja v vseh dobah in končne strnitve v sedanjem stanju. Tak priročnik knjiga ni; to pač tudi ni nameravala biti in dr. Kugy bi se po vsej priliki za tako predvsem strokovno, znanstveno knjigo — ki bi raziskovalcu seveda dobro došla — ne mogel ogreti; očitno bi se tudi nikakor ne prilegalo tako spisovanje njemu, po vsem bistvu (razen če pride na botaniko) estetu in čustvenemu entuziastu. Kugy je v svoji knjigi le zbral snovi za tako knjigo, a je tudi pri nabrani snovi, zvest svojemu bistvu, pazil v prvi vrsti na privlačnost; ako ta ni bila v izvorniku podana sama ob sebi, je on skrbel zanjo s svojim finim čutom in z dovršenim jezikom. Kdor bo v knjigi iskal samo zanesljivih podatkov, dejstev, ta bo moral po njej precej listati,

zlasti ker nima ne stvarnega ne imenskega kazala; no, koliko je takih? Izborno ustrezno pa je množici bralcev, »čitajočemu občinstvu«; knjiga se prijetno, gladko bere, vsebina se pestro menja, stvarni podatki so odeti v prikupno obliko, opomb je malo in so postavljene na konec, slog je prozoren, jezik — kar velja posebej še za prevode — vzoren. Knjiga torej ni nikakova učna knjiga, niti ni namenoma poučna, dasi se iz nje veliko naučimo i stvarno i miselno; je pa prvovrstna čitanka o Triglavu, je Triglavski zbornik. Priročnik o Triglavu bo treba šele spisati; pričujoči zbornik bo zanj pripraven pripomoček; zemljepisni in geološki del še ni započet v knjigi.

V svojem zborniku, ki šteje 23 poglavij, se dr. Kugy skuša kot pisatelj odmakniti bolj v ozadje, čeprav je sedem poglavij njegovih. Čisto samostojna so mu sicer le: uvod, zaključek, ponatis iz prve njegove knjige (»Aus dem Leben...«) in pregled novejših vzponov na Triglav; a lasten izdelek so tudi članek o Valvazorju, potovanje po Gorenjski in razvrstitev vseh starejših vzponov. Res! Toda povsod drugod je vidna njegova roka, čujna beseda in čutno njegovo srce, dasi ga osebno srečamo le pri članku o Zlatorogu. Dr. Kugy pač ni mehaničen urednik knjige, ampak je sproti tudi duševni in nravstveni vodja, ki voz ne samo pelje po kolotečinah, ampak če se mu zdi, tudi stopi z voza in sam pritisne. Ni mu bilo za učenost, ampak za modrost in pobudo.

Pomočnike in voznike si je izbral preudarno in nepristransko, iz vseh narodov, kjer je našel prikladno snov in pripravo osebo; izmed naših rojakov Staniča (vzpon na Triglav leta 1808), »Trentarja« Jos. Abrama (pravilnični svet Triglava), dr. Miha Potočnika (»Gorenjska smer« v Triglavski steni, iz Pl. V.) in M. Debelakovo (v Triglavski steni); v ostalem pa Angleže, Italijane in seveda Nemce. Že iz tega se posredno vidi, kako znan je naš Triglav tudi med inozemci. Svojo knjigo je dr. Kugy zasnoval v načelu zgodovinsko; odkrijejo naj se prvi početki znanja o Triglavu, nato vzponi nanj od prvega (Willonitzer leta 1778) preko pristnih, ki so se kot znameniti vsi zabeleževali, do ustanovitve planinskih društev in končno do modernih, načelno plezalnih podvigov, a pri njih in vzporedno vedno s posebnim uvaževanjem višjih duševnih smernic.

Izmed novih prispevkov navajamo tri najvažnejše. Adolfa Gstirnerja uvodni spis »Ime Triglava in njegova zgodovina« je pregledna razprava znanega strokovnjaka, ki za prve osnove temelji, kakor pisatelj sam lepo objavlja, na podatkih prof. dr. Ludmila Hauptmana. Gstirnerju pač ni bilo znano, da je isto snov temeljito obdelal naš dr. Jože Rus v svoji historijsko-geografski črtici »Triglav« v Geografskem Vestniku 1926, str. 82 i. sl. (oznanili smo jo mi v Plan. Vestniku 1927, 263), kjer se dr. Rus sam nanaša na starejšo Gstirnerjevo razpravo o zapadnem delu Julijskih Alp (ZAV 1900). Kugyjevih »500 let Triglava« je izračunanih na osnovi Gstirnerjevih sklepanj o prvi omembi Triglava l. 1452; po dr. Rusovi razpravi bi mogli misliti na označbo Triglava že leta 1073 (n. n. m. str. 83) in bi mogli zdaj praznovati blizu devetstoletnico Triglava! Gstirnerjeva razprava je sicer pisana stvarno in toplo. — Borbe, ponos in tragedije v Triglavski steni je z njemu lastno vestnostjo in bistrostjo opisal preizkušeni dr. Pavel Kaltenegger; živo in kar pesniško razpoložen nas vodi iz Trente na Triglav dr. Carlo Chersi.

Imenoslovje v knjigi ni enotno in ni moglo biti; prispevki so namreč v velikem številu ponatili starejših spisov, v njih je dr. Kugy pustil izvirno pisavo imen, takisto je novejšim sotrudnikom dovolil, da pišejo imena po svoji narodnosti ali volji. Sam v svojih spisih se nerad loči od imen, kakor se jih je navadil tekom let, največkrat v obliki narečja — nikogar noče žaliti, a v načelu pravilno prizna pravico odločitve pristnemu, v narodu nastalemu izrazu. To kolebanje trajno ne bo vzdržno; ako je »Hochtourist«, po zaslugi dr. P. Kalteneggerja, v glavnem uvedel naše književno imenoslovje, bodo morale slediti druge publikacije. »Bralcev« našega zbornika sedanja neenotnost morda ne bo motila; kdor se bo iz njega — učil, si bo moral pomagati sam. Bodoči strokovni priročnik o Triglavu bo moral biti dosleden.

Na posebnih prilogah je v knjigo uvezanih 48 celostranskih slik, ki so dika in bodo posebna privlačnost knjige. Zares so lepe, da se jih ne moreš nagledati, in skrbno izbrane tako, da prepoznaš in občuduješ Triglav od vseh strani, tudi od neobičajnih. Sprejete so i starejše zgodovinske; n. pr. iz Hacque-

tove »Oryctographia« (1770), po Pernhartovi sliki v dež. muzeju v Celovcu, kartografska skica iz vojaško-geogr. instituta na Dunaju (1860). Razen gorskih slik so odbrani tudi nežnejši motivi; n. pr. iz Krme, iz Trente, Vel. Polja, Zadnjice (beseda v nemščini ni dobro prevedena z »Letztes Tal«, pravilno bi bilo »Hinter-tal«), gozdna pot v Krmi, razne cvetke, Zlatorog (po oljnati sliki Karla Hucka v alpskem muzeju v Monakovem), ilustracije k Baumbachovemu Zlatorogu (V. Polli v Milanu). Skoraj polovico slik (19) so prispevali naši rojaki; največ Cveto Švigelj (11), nadalje Slavko Smolej, dr. M. Kajzelj, dr. Nikola Kostrenčič.

Anglež dr. Tom G. Logstaff je pisal Kugyju (str. 367) o svojih vtisih o Triglavu pismo, ki se konča z besedami: »V primeri s Triglavom učinkujejo Dolomiti preprosto. Triglav vlada nad svetom sanj, ločen od časovnosti, poln nesluteno skritih koticov in nepričakovanih prodorov z nenadnim pojavom skalnatih tvorb, ki se zde nadnaravne. Zares, ni drugega pogorja, ki bi bilo temu slično«. Tako je pisal Anglež Kugyju, Kugyju je bil razkril naš Triglav — hvala Kugyju!
Dr. Jos. Tominšek.

Podružnica »Bohor« SPD v Rajhenburgu ustanovljena. Dne 9. januarja t. l. se je vršil ustanovni občni zbor nove podružnice SPD v Rajhenburgu. Lepo število članstva, ki se je zbora udeležilo, je dokaz, da bo nova podružnica v zelenem Posavju imela krepko zaslombo v delu za razmah svojega planinstva. Zbor je vodil načelnik podružnice SPD v Kozjem, notar dr. Mile Jenko, ki je prej tam sedem let načeloval; na tem zboru se je kozjanska podružnica združila s članstvom v Rajhenburgu v novo skupno podružnico, ki si je po Bohorju, svojem najvišjem vrhu, izbrala ime: Podružnica »Bohor« SPD.

Ozemlje ji pokrivajo krásni gozdovi, z njega vrhov so lepi razgledi v Posavje, na Dolenjsko in dol do Zagreba. Ljubke doline in vinogradni grički so živo nasprotje mogočnim planinam. Zato se tujski promet tod stalno dviga. Umljivo: bližina Zagreba, lega ob železnici, zdrav zrak, kopališča, lepi izleti, zmerne cene, prijazno prebivalstvo — vse to kliče in vabi. V načrtu je zgradba moderne planinskega Doma na Bohorju.

Za načelnika podružnice je bil izvoljen g. Šnuderl Bernard v Rajhenburgu, za podnačelnika g. dr. Jenko Mile iz Kozjega. Ves odbor z odseki (propagandni, gradbeni, reševalni) bo »Vestnik« objavil v skupnem izvestju SPD.

V imenu Glavnega odbora SPD v Ljubljani je zbor pozdravil g. dr. Milko Hrašovec iz Celja, ki je v širokih obrisih očrtal pomen nove podružnice in delo, ki jo čaka.

Kongres Mednarodne Unije planinskih društev bi lansko leto v smislu sklepa v Ženevi moral biti v Stockholmu; v sporazumu s Švedskim planinskim društvom so pa zaradi svetovne razstave sedež kongresa Unije prenesli v Pariz, kjer se je v okviru velikanskega mednarodnega kongresa za turizem, termalizem in klimatizem vršil dne 2. julija in je bil jako dobro obiskan. Zvezo Planinskih društev Jugoslavije sta zastopala njen prvi tajnik dr. Jos. Pretnar in njegov namestnik dr. A. Brilej.

Kongres je vodil predsednik Unije g. Egmonde d'Arcis. Zaprošil je, naj bi vse organizacije po svojih glasilih zaostavile po nekaj vrstic za tekoča poročila o delu Unije.

Poročalo, oziroma razpravljalo se je o sledečih točkah:

Karte za bivanje v kočah, s pravicami lastnih članov, so Francoski, Italijanski in Švicarski alp. klub dali na razpolago stalnemu bureauju za 1937 (vsak po 100); zaradi nepoučenosti se je izrabilo samo 12 kart. — Mednarodni fond za pomoč žrtvam, ki so trpele zaradi nezgod v gorah, je bil sestavljen iz zastopnikov Belgijskega, Francoskega, Italijanskega in Švicarskega kluba. Da se nabere za delovanje potrebni fond, je predsednik pozval navzoče, naj pri svojih organizacijah zbirajo podpore fonda. — Komisija za plazove je po vprašalnih polah zbirala material. — O vodniku mednarodne unije za alpiniste (Guide international pour Alpinistes) se zaradi odsotnosti referenta za ta predmet, dr. Sjögrene, ni dalje razpravljalo; sicer za to knjigo ni bilo mogoče dobiti založnika. — Vprašanje zaščite planinske narave ostane stalno na programu zborovanj Unije.

Organizacije naj ji sporočajo o svojih državah vse napredke in nove potrebe ter ji pošljejo vse zakone, uredbe itd. zaradi te zaščite. Tu je predsednik delegate opozoril na projekt uredbe o narodnih parkih, ki jo proučava ministrstvo za šume in rude v Jugoslaviji. Ta projekt je bil razmnožen in razdeljen vsem članom Unije s prošnjo, da ga prouče in s svojimi pripombami vrnejo. Ob tej priliki je omenil dr. Goetel, predsednik Poljskega Towarzystwa Tatrzańskiego, da v zadevi zaščite narave morajo služiti za zgled jugoslovanski in bolgarski turisti, ki sami zasajajo dreve na krških terenih itd. — Zaznamovanje potov v gorah (markacije): poročevalec Michel je razložil, kako je v Grški in naši državi to urejeno; razvidno je bilo, da imamo v Sloveniji markiranje potov zakonito urejeno in zaščiteno, deloma tudi v nekaterih drugih banovinah Jugoslavije. Stalni bureau bo še nadalje v tem vprašanju članom Unije dajal informacije ter posredoval izmenjavo misli med planinskimi klubi. Zastopnik Grškega planinskega društva je zahteval, naj se skuša v vseh državah zakonito določiti, da smejo v višini nad 1000 m markirati samo planinska društva. — Obmejni promet (poročevalec Roussy): Konvencije o reciprociteti v obmejnem prometu obstoje za enkrat samo med Italijo in Avstrijo — prehod je mogoč v omejenem obsegu in na natančno določenih točkah — in med Poljsko in Češkoslovaško. Drugod ovirajo rešitev tega vprašanja politični interesi ter vojaški oziri. Stalni bureau bo težkemu vprašanju posvetil vso pažnjo. — Mednarodna komisija za sneg in plazove (poročevalec d'Arcis): Unija proučava zbrani material. Jugoslavija naj imenuje svojega zastopnika za to komisijo. — Znamenja v sili: Unija bo izdala poseben lepak z navedbo vseh znakov; društva pa naj na vse mogoče načine razširjajo poznavanje teh znakov med članstvom. Nabiti jih morajo v vseh kočah, na vseh reševalnih postajah ter jih večkrat objaviti v planinskih revijah. Sprožen je bil predlog, naj se od vseh vodnikov zahteva znanje Morsejevih znamenj (v Švici je to že vpeljana).

Izobrazba vodnikov, njih dolžnosti in pravice: Zveza planinskih društev Jugoslavije je bila predložila Uniji natančen opis svojega dela na tem polju, zlasti kako je Slovensko Planinsko društvo izvežbalo svoje vodnike ter uredilo njih položaj. V debati se je razpravljalo tudi o zavarovanju vodnikov. Vse organizacije naj prouče to vprašanje in pošljejo stalnemu bureauju svoja poročila. — Zadnje poročilo se je tikalo sodelovanja aviacije pri reševalnih akcijah. Poročevalec dr. Robert je izjavil, da bi vloga aviacije mogla biti jako važna; vendar se v praksi pri iskanju žrtev v gorah do sedaj aviacija še ne uporablja zaradi velikih stroškov. Švicarski alpski klub je že sklenil tozadevno pogodbo z neko večjo zrakoplovno družbo. Zadeva zasluži pozornost vseh planinskih organizacij. — L. 1938. se bo vršil kongres Unije v Pragi na sedežu Češkoslovaškega kluba turistov, ki slavi to leto 50 letnico svojega obstoja. Obenem se bo vršil v Pragi Mednarodni kongres alpinizma in kongres Asociacije slovanskih planinskih društev, z izleti in razstavo planinskih slik.

Med slučajnostmi je predlagal dr. Brilej sledeče: 1. stalni bureau naj v bodoče objavlja tromesečne bulletine (poročila) o delovanju v Uniji; 2. enkrat na leto naj objavi statistiko s podatki o članstvu, številu in obisku koč vseh včlanjenih organizacij; 3. na dnevni red prihodnjega zborovanja Unije naj se postavi vprašanje literarnega in znanstvenega delovanja planinskih društev in naj se organizira na kraju bodoče skupščine Unije razstava takih del in nazoril za predmete, ki se na zasedanju obravnavajo; 4. na dnevni red prihodnje skupščine Unije naj se stavi vprašanje ustanavljanja in organizacije planinskih muzejev; na podlagi izkušenj z že obstoječimi muzeji naj se poroča o ustanovitvi idealnega muzeja. — Predlogi so bili sprejeti, stalni bureau jih bo proučil in, kolikor more, že izvrševal. — Končno je naprosil g. Michel (Švica), naj se vodi evidenca o uporabi radia v kočah.

Tudi ta kongres je bil, kakor prejšnji, poln pozitivnih rezultatov. Zveza Jugoslovanskih planinskih društev se, kakor je iz poročila razvidno, v tej mednarodni organizaciji krepko uveljavlja, v nekaterih predmetih celo vodi. Predsednik je ob slovesu našim delegatom izjavil, da smatra Jugoslovane za dragocene sodelavce v Uniji.